

Waarom zijn vaders belangrijk?

Expertmeeting Vaders Voor Lezen

Het Letterenhuis
Amsterdam, 12 december 2014

Em. prof. dr. Louis Tavecchio (UvA)

l.w.c.tavecchio@uva.nl

(zeer) Vroege vader-kind interacties van groot belang voor cognitieve ontwikkeling

- **Achterstand in cognitieve ontwikkeling veel minder met betrokken vaders**
- **Vanwege stimulerende activiteiten, maar ook door warme en ondersteunende verzorging van kind tijdens 1e levensjaar**
- **Effect groter voor jongetjes dan voor meisjes**

*J. Bronte-Tinkew *et al.* (2008): Involvement Among Resident Fathers and Links to Infant Cognitive Outcomes, *Journal of Family Issues*, 29 (9), 1211-1244

Betrokken vader beïnvloedt intelligentie kind positief *

- Surveygegevens verzameld bij meer dan 10.000 kinderen over periode van een halve eeuw (start in 1958)
- Vader die veel tijd investeert in zijn kinderen heeft positieve invloed op intelligentie en sociale status van zoons en dochters op latere leeftijd
- kinderen van de meest betrokken vaders bleken op 11-jarige leeftijd een hoger IQ te hebben dan leeftijdsgenoten die niet veel tijd doorbrachten met hun vader
- Bij de gemeten verschillen gaat het gemiddeld om een paar hele punten
- Effect groter voor zoons dan voor dochters

*D. Nettle (2008). *Evolution and Human Behavior*, 29 (6), 416-423 (zie ook *New Scientist*, 8 december 2008: 'Time with dad is well spent')

Mother and father language input to young children: Contributions to later language development*

- **Vaders praten weliswaar minder met hun kind dan moeders en stellen minder vragen tijdens een vrije spelperiode**
- **Maar ze blijken wel méér invloed – wanneer ze een gevarieerde woordenschat gebruiken – op de taalontwikkeling van hun kind te hebben dan moeders**
- **De bijdrage van de vader bleek uniek en had een duidelijk toegevoegde waarde vergeleken met de bijdragen van het opleidingsniveau van de ouders en kwaliteit van kinderopvang**
- **Dit resultaat is van belang voor het begrijpen van de latere schoolprestaties en de geletterdheid van het kind**

*N. Pancsofar & L. Vernon-Feagans (2006), *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27, 571-587

Voorlezen door vaders in lage inkomens-gezinnen in VS

- **Onderzoek: 800 vaders en moeders met jonge kinderen in lage-inkomens gezinnen in VS**
- **Moeders: bijna 60% las dagelijks voor aan 2-3 jarigen, vaders 25% dagelijks, 30% wekelijks**
- **Regelmatig voorlezende vaders → 3-jarig kind met betere cognitieve- en taalvaardigheden en kinderen met betere boekkennis en boekbegrip**
- **Voorlezen door moeders voornamelijk effect op cognitieve- en taalvaardigheden en boekbegrip 3-jarigen; geen significant effect op boekkennis van kinderen (op 2- en 3-jarige leeftijd)**

Vervolg

- Opleidingsniveau ouder, de thuistaal en geslacht kind speelde ook belangrijke rol bij het effect van voorlezen op de ontwikkeling van kinderen:
 - hoger opgeleide ouders lezen meer voor
 - meisjes beter boekbegrip en taalvaardiger dan jongens
- Vaders meer complex taalgebruik in interacties met kinderen en tijdens voorlezen

*Duursma, A.E. (Elizabeth). (2011). Vaders en voorlezen. Een onderzoek naar voorlezen door vaders in lage-inkomens gezinnen in de Verenigde Staten. *Pedagogiek*, 31 (1), 29-52.

Communicatie met vader

- Meer gebruik van onbekende woorden
- Vaders vragen vaker om opheldering en uitleg
- Vaders refereren meer naar dingen die eerder zijn gebeurd en vragen vaker om verklaringen (ze stellen meer zgn. 'waarom' vragen)
- Communicatie met de vader is (mede daardoor) complexer

Recente onderzoeksresultaten

- **Huysmans (2013):** onderzoek naar invloed van leesbevorderende activiteiten van ouders op de 'leeswereld' van kinderen (7-15 jaar) en vond een uniek effect van vaderbetrokkenheid: vooral het leesvoorbeeld van de vader ("mijn vader leest zelf boeken") had invloed op de leesfrequentie van het kind (hoewel moeders vaker voorlezen, vaker zelf lezen en vaker tips over boeken geven dan vaders ...).

Vervolg

- **Meta-analyse van McWayne (2013): vaderbetrokkenheid is belangrijk en hangt samen met schoolrijpheid (3-8-jarigen). Zowel de kwaliteit van betrokkenheid (ondersteuning, warmte, responsiviteit) als de kwantiteit (hoeveelheid spel(en) en voorlezen) doen er toe. Kinderen van betrokken vaders scoorden hoger op zelfregulering en vertoonden minder externaliserend (probleem) gedrag**

Vaders en spel (1)

- **Experimenteren om ervaringen op te doen die relevant zijn voor het socialisatieproces van kinderen buiten het gezin.**
- **Regulatie van emoties, vooral boosheid en woede.**
- **Ontwikkeling van competitie zonder agressie en ontwikkeling van autonomie en exploratie.**

Vaders en spel (2)

- **Vader-kind spel: affectie en controle**
- **Kwalitatief goed vader-kind spel:**
 - het kind moet er veel plezier aan beleven
 - er moet een gemiddelde mate van controle zijn
- **Wanneer er sprake is van een goed afgestemde vaderlijke discipline, voorspelt dit gehoorzaamheid in kinderen, vooral bij jongens.**

Vervolg...

- **Vaders over het algemeen op veel gebieden minder betrokken dan moeders, behalve wat betreft fysiek spel**
- **Moeders bij aanraking vaak verzorgend doel, vaders spel als doel**
- **Vaders besteden groter deel van de tijd met kinderen aan spel dan moeders (39% vs 26%)**

Vervolg ...

- **Minder controle, meer stimulatie, veel plezier**
- **Omgang is actiever en uitdagender**
- **Vooral fysiek, spannend, onvoorspelbaar spel**

Onderzoek Pim van der Pol (2005)*

- Verbaal-semantic spel (talige spelvormkenmerken) en doen-alsof spel vaker bij jongens dan bij meisjes
- Wanneer jongens hun taaluitingen kunnen combineren met *handelingen* zijn ze beter in staat tot talig gedrag dan buiten de spelsituatie
- Beschikken jongens over meer talige *spelkenmerken* dan meisjes?
- Opvallend resultaat: in tegenspraak met algemene bevinding over de talige voorsprong van meisjes
- Van der Pol: kan gevolgen hebben voor de manier waarop aan de talige ontwikkeling van jongens wordt gewerkt

*P.J. van der Pol (2005). *Kracht en Macht van Spel en Verbeelding*. Proefschrift Universiteit Leiden.

Tabel Van der Pol (2005, p. 157)

Tabel 7.2.2
Verbeelden&spel

	niet-klinische groep (n=45)		
	Jongens (n=22) M (sd)	meisjes (n=23) M (sd)	t (df)
Doen-alsof spel	53.18 (26.17)	34.39 (21.55)	2.63 * (43)
Verbaal semantisch spel	34.68 (24.27)	21.04 (20.82)	2.02 * (43)

*p < .05

Als er tijd over is ...

Wat houdt vaders weg?

- Discussies in groepsverband, in een 'schoolse' sfeer, kunnen de vooruitgang van vaders afremmen en hen zelfs ontmoedigen aan zo'n training of cursus deel te nemen
- Contactlegging vanuit de hulpverlening die zich uitsluitend of op de eerste plaats richt tot de moeder
- Gebrek aan flexibele participatiemomenten (bijv. niet 's avonds of in het weekend)
- Niet betrekken van vaders bij de intake en de daar in te vullen vragenlijsten en/of interviews
- Het anderszins marginaliseren van de betrokkenheid van de vader, vanaf het eerste (klinische) contact (**noem voorbeeld**)
- Beperken tot onderwerpen die zich voornamelijk richten op de rol van moeders in gezin en opvoeding (contact met de school; verzorging; regelen van kinderopvang)
- Laten zien, horen, onderstrepen etc. dat je met 'ouders' moeders én vaders bedoelt (en niet alleen of op de eerste plaats moeders)

Vervolg

- Pedagogisch medewerkers en leerkrachten BO zijn in overgrote meerderheid vrouwen die zich identificeren en meer op hun gemak voelen met moeders dan met vaders
- Cultureel bepaalde opvattingen in gezinnen en bij personeel bestendigen het idee dat moeders de primaire opvoeders zijn, vooral voor jonge kinderen
- (Sommige) professionele opvoeders en ouders zullen de unieke rol en bijdrage van vaders aan de gezonde ontwikkeling van hun kind niet goed naar waarde (kunnen) schatten
- Sommige professionals denken misschien dat vaders niet willen participeren
- Sommige professionals weten gewoon niet goed hoe ze vaders erbij kunnen betrekken

Opruimen van barrières

- Vaders expliciet uitnodigen (email/schriftelijk/telefonisch) en betrek ze bij kennismakings- of introductiegesprek
- Nodig ze vervolgens expliciet uit om ook daarna betrokken te blijven. Professionals krijgen zo inzicht in hoe vaders er tegenaan kijken en erover denken
- Maar ruimte voor vaders, ook buiten de reguliere 'kantoortijden' ! (weekend, 's avonds)
- Maak de inhoud (van een programma, de activiteiten) relevant voor vaders, bijv. organiseer speciale vader-kind activiteiten
- Probeer ook mannelijke professionals aan te trekken en, wanneer die er al zijn, juist hen te vragen contact te leggen en om te gaan met vaders

vervolg

- Afbeeldingen (foto,s tekeningen e.d.) van (actief betrokken) vaders in nieuwsbrieven, folders, posters, websites en ander voorlichtingsmateriaal kunnen helpen om weifelende vaders over de drempel te trekken
- De professional moet de vader positief benaderen en hem duidelijk maken dat zijn betrokkenheid en participatie van groot belang zijn voor de ontwikkeling van het kind en dat zij/hij ernaar uitzielt om met hem samen te werken om die ontwikkeling te optimaliseren

Uit: Building Blocks for Father Involvement. Building Block 1

“Fathers are the single greatest untapped resource in the lives of American children. Natural, renewable, and by and large nontoxic, they couldn’t be healthier for the country’s children. We can’t afford to let another one get away”

En lees het rapport van Pels, Ketner en Naber “Een vader is meer dan 100 meesters”, van Kenniswerkplaats Tienplus uit 2012

Principles of Father-Inclusive Practice

- 1 Father Awareness
- 2 Respect for Fathers
- 3 Equity and Access
- 4 Father Strengths
- 5 Practitioners’ Strengths
- 6 Advocacy and Empowerment
- 7 Partnership with fathers
- 8 Recruitment & Training
- 9 Research and Evaluation

Over de betrokkenheid van vaders

Tavecchio, Louis (2014). Betrokkenheid van de vaders. In R. Oostdam en P. de Vries (red.). *Samen werken aan leren en opvoeden. Basisboek voor ouders en school* (pp. 87-96). Bussum: Coutinho. ISBN: 9789046903865.

Overige referenties

- **Huysmans, F. (2013). *Van woordjes tot wereldliteratuur: De leeswereld van kinderen van 7-15 jaar*. Amsterdam/Den Haag: Stichting Lezen/SIOB.**
- **McWayne, C., Downer, J.T., Campos, R., & Harris, D. (2013). Father involvement during early childhood and its association with children's early learning: A meta-analysis. *Early Education and Development*, 24 (6), 898-922.**
- **Pels, T., Ketner, S. & Naber, P. (red.) (2012). *Een vader is meer dan 100 meesters: Versterken van vaderschap in Amsterdam (Kenniswerkplaats Tienplus)*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.**
- **U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families (2004). *Building Blocks for Father Involvement, Building Block 1: Appreciating How Fathers Give Children a Head Start*. Arlington.**